

Onderwijsvisitatie Rechten

Een onderzoek naar de kwaliteit van de master in de rechten van de transnationale Universiteit Limburg (tUL) en de KU Leuven

30 mei 2016

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de masteropleiding Rechten aan de transnationale Universiteit Limburg (tUL) en de KU Leuven. Deelcommissie 1 van de visitatiecommissie rechten bezocht deze opleiding van 2 tot en met 4 december 2014.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding - of een opleidingsvariant - voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings specifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

De masteropleiding wordt ingericht door transnationale Universiteit Limburg (tUL). De tUL is een in 2001 opgericht samenwerkingsverband van de Universiteit Hasselt en de Maastricht University (UM). De tUL heeft bovendien een samenwerking gesloten met de Katholieke Universiteit Leuven voor de inrichting van de gezamenlijke rechtenopleiding. De rechtenopleiding is dus een gezamenlijke opleiding van drie partners. De UHasselt treedt op als onthaalinstelling voor het onderwijs en als administrerende instelling.

De masteropleiding werd ingericht sinds 2011-2012. Naast de masteropleiding wordt door tUL en de KU Leuven ook een bacheloropleiding ingericht. Deze werd reeds in 2013 gevisiteerd en maakt bijgevolg geen deel uit van dit rapport.

Binnen de Hasseltse rechtenopleiding is sprake van een dubbele structuur. Enerzijds is er de opleiding rechten met als voornaamste organen het opleidingsbestuur en de opleidingsdirecteur. Anderzijds is er de faculteit Rechten, die uitsluitend bestaat uit UHasselt stafleden die rechtenonderwijs verzorgen binnen de UHasselt. De faculteit wordt geleid door de decaan en is bevoegd voor de campusgebonden (onderwijs)aangelegenheden en het onderzoek.

In 2012-2013 waren 145 studenten ingeschreven voor de opleiding.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de master in de rechten als voldoende.

Bij de oprichting van de opleiding diende rekening te worden gehouden met de eis omtrent het unieke profiel dat de opleiding moest hebben in vergelijking met de andere Vlaamse rechtenopleidingen. Dit leidde tot een inhoudelijke profilering door de oprichting van twee afstudeerrichtingen. Enerzijds is er de afstudeerrichting 'overheid en recht' (OR), gericht op het opleiden van juristen met een unieke expertise in en focus op het publiekrecht. De afstudeerrichting 'rechtsbedeling' (RB) beoogt juridische generalisten op te leiden, en dit via een uitdieping van de reeds aanwezige basiskennis van het privaatrecht, het sociaal recht en het strafrecht.

Ten behoeve hiervan heeft de opleiding een set eindcompetenties (leerresultaten) uitgeschreven. Hierbij werd ook rekening gehouden met lifelong employability skills, uitgeschreven door de Universiteit Hasselt. De commissie heeft de leerresultaten grondig bestudeerd en meent dat deze aansluiten bij het domeinspecifiek leerresultatenkader. Enkele sterke punten bij de leerresultaten vindt de commissie de aandacht voor onderhandelen en bemiddelen, en de nadruk op de Europese context. Ook de aandacht voor taal is groot. Qua niveau en oriëntatie voldoen de leerresultaten aan het Vlaams Kwalificatieraamwerk. Evenwel meent de commissie dat er ruimte is om de uitwerking van de eindcompetenties inzichtelijker te maken. Bovendien is het bestaan van twee afstudeerrichtingen met een afzonderlijk karakter niet voldoende zichtbaar in de leerresultaten.

De profilering van de opleiding steunt voor een groot deel op de internationale samenwerking tussen twee Vlaamse instellingen en een Nederlandse instelling. De samenwerking is uniek en heeft een toegevoegde waarde, zo stelt de commissie. Daarnaast moet het bestaan van de twee afstudeerrichtingen het profiel van de opleiding aanscherpen. Zo gaat de opleiding prat op de uniciteit van de afstudeerrichting 'overheid en recht'. Dit profiel is volgens de commissie onvoldoende zichtbaar. In Vlaanderen zijn immers nog andere opleidingen met een klemtoon op het publiekrecht. Voor wat betreft de afstudeerrichting 'rechtsbedeling' wil men de studenten een algemene opleiding aanbieden en tegelijk voldoende specialiseren in de rechtsbedeling. De profilering blijft hierdoor onduidelijk.

De doelstellingen van het programma zijn afgestemd met het vakgebied en het werkveld. Een benchmark van de leerresultaten van de opleiding vond echter nog niet plaats. De verankering met de praktijk is sterk door de contacten die de docenten onderhouden met het beroepenveld en de inbreng van docenten met praktijkervaring.

De commissie concludeert dat de generieke kwaliteitswaarborg 1 - het beoogd eindniveau - voldoet aan de basiskwaliteit. De eindcompetenties zijn afgestemd op de domeinspecifieke leerresultaten en de verwachtingen van het werkveld en het vakgebied zijn geïncorporeerd.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de master in de rechten als voldoende.

De masteropleiding telt 120 studiepunten en bestaat uit twee afstudeerrichtingen. Het programma is opgebouwd uit een truncus communis (54 stp), 7 verplichte opleidingsonderdelen per afstudeerrichting (42 stp) en keuzeopleidingsonderdelen (24 stp). Bij de opbouw van het programma is rekening gehouden met de voorkennis die de studenten hebben na het volgen van de bachelor in Hasselt. De leerlijnen in de master bouwen ook verder op deze uit de bachelor. In het kader van de keuzeopleidingsonderdelen kunnen de studenten lessen volgen in Leuven of Maastricht.

De commissie heeft de leerinhouden van het programma aandachtig bestudeerd en meent dat deze in overeenstemming zijn met de beoogde leerresultaten. Het programma is actueel en voldoende uitdagend samengesteld. Positief is de commissie over de leerlijnen Europees recht en over onderhandelen en bemiddelen, waarvoor recent nog een nieuwe docent werd aangetrokken. De diepgang van het opleidingsonderdeel 'onderhandelen en bemiddelen' met meer aandacht voor juridische aspecten, zoals het verschoningsrecht van de mediator, en de afstemming met andere opleidingsonderdelen kan evenwel nog verder versterkt worden. In het kader van het taalonderwijs acht de commissie het zinvol om samenwerking met Duitstalige universiteiten te onderzoeken om zo studenten de kans te geven een opleidingsonderdeel in het Duits te volgen. Daarnaast denkt de commissie dat er in beide afstudeerrichtingen nog marge tot verbetering is, zoals hierna toegelicht.

Wat de afstudeerrichting 'overheid en recht' betreft, denkt de commissie dat het zinvol is om de uniciteit van de afstudeerrichting te versterken. Het unieke van de afstudeerrichting zou erin kunnen bestaan dat de klemtoon meer wordt gelegd op het recht van de overheid (eerder dan de bescherming tegen de overheid), zodat beter aan de noden van de overheid en haar ambtenaren wordt beantwoord. De interdisciplinariteit tussen publiekrecht, privaatrecht en fiscaal recht zou beter naar voren kunnen komen. De commissie denkt hierbij aan een samenwerking met de faculteit Bedrijfseconomische wetenschappen van de Universiteit Hasselt in het kader van de afstudeerrichting 'overheid en recht'. Diepgaande specialisatie omtrent publiek-private samenwerkingen kan dan ingang vinden in de opleiding.

De afstudeerrichting 'rechtsbedeling' is breed en transversaal opgevat om tegemoet te komen aan de onmiddellijke noden uit de praktijk. De afstudeerrichting beoogt juridische generalisten op te leiden, en dit via een uitdieping van de reeds aanwezige basiskennis van het privaatrecht, het sociaal recht en het strafrecht. De commissie staat positief tegenover de aanwezigheid van de afstudeerrichting en meent dat de leerinhouden in overeenstemming zijn met de leerresultaten. De commissie meent wel dat de coherentie van het pakket opleidingsonderdelen kan worden versterkt. Opleidingsonderdelen zoals insolventierecht, consumentenrecht en vermogensrecht zouden het transversale karakter meer diepgaand moeten aanbieden. Andere leerinhouden zoals elementen rond procesrecht zouden een sterkere plaats kunnen krijgen.

In de masteropleiding wordt gekozen voor een jaarindeling in blokken. Dit houdt in dat de opleidingsonderdelen worden aangeboden in lesperiodes van telkens zes weken. Aan het einde van iedere lesperiode volgt een zevende week, met daarin enkele dagen studietijd en vervolgens het examen. De leerinhouden worden bijgebracht aan de hand van het probleemgestuurd onderwijs (PGO). In deze onderwijsvorm ontdekken studenten zelf de theoretische achtergronden bij complexe problemen uit de praktijk. Binnen het PGO neemt zelfstudie een belangrijk plaats in. Studenten werken individueel of in groep problemen/opdrachten uit die beschreven staan in de blokboeken. In de hoorcolleges geeft de docent van het opleidingsonderdeel een inleiding tot de leerstof. Tijdens de onderwijsbijeenkomsten bespreken de studenten de PGO-taken, inventariseren en analyseren ze de problemen en gaan ze na hoe een probleem het best kan worden aangepakt. Dit gebeurt in groepen van ongeveer twintig studenten. De onderwijsbijeenkomsten worden begeleid door een tutor.

De commissie stelt dat het probleemgestuurd onderwijs (PGO) goed werkt in deze context. Deze werkwijze stimuleert de studenten de hoorcolleges op voorhand grondig voor te bereiden. De studenten worden getraind in het autonoom en zelfstandig werken. De commissie meent wel dat er nog gewerkt moet worden aan de gehanteerde onderwijsmethoden in de onderwijsbijeenkomsten. Op basis van de gesprekken met studenten heeft de commissie vastgesteld dat deze nu soms nog te veel gezien worden als herhaling van de leerstof, gedoceerd

in een hoorcollege. De onderwijsbijeekkomsten zouden net de kans moeten bieden om heel divers en heel activerend te werken, zo oordeelt de commissie. Ook de studenten waarderen het PGO, voornamelijk dan de persoonlijke aanpak en het grote contact tussen student en docent/tutor in dit systeem. Voor de docenten uit Leuven was het blokkensysteem en het PGO iets nieuws waarmee ze vanuit de thuisinstelling niet vertrouwd zijn. Voor hen vergde deze onderwijsaanpak dan ook een aanpassing in hun werkmethoden, temeer zij in hun thuisinstelling parallel een ander onderwijsconcept blijven toepassen. De commissie heeft kunnen vaststellen dat dit over het algemeen goed lukt, maar dat het wel een blijvend aandachtspunt is.

De docent en de tutor overleggen regelmatig over de inhoud en vormgeving van de opleidingsonderdelen. Hierdoor is de inhoudelijke afstemming verzekerd en vormen de twee delen een voor de studenten samenhangend geheel. Het blokboek, dat een beschrijving van het onderwijsteam, de onderwijsorganisatie, het studiemateriaal, de exameneisen, de hoorcolleges en de onderwijsbijeekkomsten bevat, is de leidraad voor de studenten. Het blokboek verschaft de nodige transparantie en wordt door de studenten sterk gewaardeerd.

Het cursusmateriaal is verzorgd en uitdagend. Het materiaal is bovendien divers van aard. Zo worden handboeken, syllabi en readers gehanteerd. Ook wordt gebruik gemaakt van het elektronisch leerplatform, al bleef dit voornamelijk beperkt tot het posten van cursussen en informatie.

De opleiding staat open voor alle studenten met een bachelordiploma in de rechten. In 2012-2013 waren 93 studenten ingeschreven in de master, in 2013-2014 ging het om 72 studenten. De afstudeerrichting rechtsbedeling is veruit het populairst (83,2%). De commissie acht de instroom in de opleiding aan de lage kant. Het in de verf zetten van de troeven van de opleiding en het versterken van de uniciteit van het programma, zowel qua inhoud als vormgeving, kunnen leiden tot een verhoogde instroom.

De opleiding kan rekenen op vakdeskundig personeel. De docenten zijn expert in hun vakgebied en combineren vaak hun academische aanstelling met een drukke praktijk. Op die wijze wordt ook de inbreng uit het werkveld gegarandeerd. Het personeelsbestand van de opleiding is niet dermate uitgebreid, maar voldoende voor kwalitatief onderwijs te verstrekken. De docenten zijn ofwel aangesteld aan de faculteit te Hasselt, of komen vanuit Leuven en in mindere mate uit Maastricht. De inbreng van deze twee universiteiten acht de commissie uiterst belangrijk voor de kwalitatieve en kwantitatieve draagkracht van de opleiding. De betrokkenheid van de docenten, inclusief deze uit Leuven of uit Maastricht is groot, zo stelde de commissie vast in de gesprekken. Ook het tutorenbestand is niet uitgebreid, maar voldoende. De tutoren komen veelal uit de praktijk en staan in voor het verzorgen van de onderwijsbijeekkomsten.

De commissie heeft tijdens het bezoek aan de opleiding vastgesteld dat de materiële voorzieningen toereikend zijn. De faculteit rechten van de UHasselt is gevestigd in de oude gevangenis. Op deze locatie gaan de meeste lessen door. De commissie acht deze locatie uiterst geschikt en inspirerend voor het rechtenonderwijs. In het gebouw zijn meerdere studiecellen ingericht waar de studenten individueel of in groep kunnen werken of studeren. De bibliotheekvoorziening van de faculteit is beperkt, maar door slim samen te werken met bibliotheken in de omgeving, zoals die van de rechtbank van Hasselt, en met de KU Leuven en de Maastricht University, alsook door voldoende digitale tijdschriften aan te bieden, wordt dit gemis gecompenseerd.

Ook de studiebegeleiding is degelijk uitgebouwd. De masterstudenten zijn matuur en hebben minder specifieke noden op het vlak van studiebegeleiding dan de studenten uit de bachelor. Het blokkensysteem en het PGO vraagt wel specifieke begeleiding en ondersteuning, die gegeven wordt door de docenten en tutoren. Hierbij kon de commissie vaststellen dat het docenten- en tutorenteam heel begaan is met de opleiding en heel toegankelijk is voor de studenten. Een kleine opmerking hierbij betreft het volgende: de begeleiding focust zich voornamelijk op de minder goede studenten, echter mogen ook de excellerende studenten niet uit het oog verloren worden. Een honourstraject zou voor hen een meerwaarde kunnen bieden.

De kwaliteitszorg binnen de opleiding verloopt goed. Centraal orgaan daarbij is het opleidingsbestuur waarin de docenten zetelen uit Hasselt, Leuven en Maastricht, en met vertegenwoordigers van de studenten. De opleidingsraad functioneert naar het oordeel van de commissie goed. Sterk punt hierbij acht de commissie dat de verantwoordelijken van de KU Leuven en de Maastricht University sterk betrokken zijn bij het onderwijs in Hasselt. Zo is er overleg tussen de docenten onderling in het kader van afstemming van de opleidingsonderdelen en in het kader van het PGO, waar de Leuvense docenten minder mee vertrouwd zijn. Bovendien is er ook overleg, zowel formeel als informeel, tussen de docenten en de tutoren en tussen docenten en studenten. De commissie kon bovendien vaststellen dat er binnen de opleiding op doordachte wijze wordt geëvalueerd. Dit is uiteraard

zinnig in een jonge opleiding en moedigt de commissie verder aan. Evenwel moet de opleiding blijven waken over de responsgraad van de studenten bij de evaluaties in het kader van hun betrokkenheid.

De commissie concludeert dat de studenten terecht komen in een samenhangende leeromgeving. Het onderwijsproces is voldoende afgestemd op de beoogde leerinhouden. De opleiding kan rekenen op voldoende en deskundig personeel en op prima voorzieningen. Ook de kwaliteitszorg loopt naar behoren. Dit alles doet de commissie concluderen dat generieke kwaliteitswaarborg 2 - het onderwijsproces, voldoet aan de basiskwaliteit.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de master in de rechten als voldoende.

Ter voorbereiding van de visitatie heeft de Hasseltse opleiding bij de docenten van de verschillende opleidingsonderdelen een rondvraag gehouden naar de evaluatievormen. Hieruit bleek dat de evaluatievormen divers van aard zijn en zowel formatieve als summatieve toetsing beogen. De ontwikkeling van een toetsvisie en -beleid met het oog op stringente kwaliteitsbewaking van de toetsing vond nog niet plaats, zo kon de commissie vaststellen. Dit werd ook bevestigd tijdens de gesprekken met opleidingsverantwoordelijken en docenten, die aangaven hier binnenkort werk van te maken. Het is voor de commissie duidelijk dat het bewustwordingsproces omtrent de noodzaak van een degelijk toetsbeleid bij de docenten aanwezig is. De commissie beveelt aan het ingeslagen pad verder te bewandelen, deadlines te stellen en verantwoordelijken aan te duiden, zodat ook concrete initiatieven gerealiseerd kunnen worden. Wel vraagt de commissie hierbij aandacht voor de tripartite structuur, zodat de docenten, ongeacht hun afkomst, het toetsbeleid op dezelfde wijze en in dezelfde mate uitvoeren.

Niettegenstaande het ontbreken van een expliciete toetsvisie heeft de commissie kunnen vaststellen dat de evaluatievormen divers zijn en voldoende aansluiten bij de beoogde leerresultaten. De commissie raadt wel aan om het aandeel formatieve evaluatie uit te breiden. In het PGO lijkt een formatieve evaluatie immers het meest aangewezen. Dit komt nu slechts in beperkte mate voor bij diverse opleidingsonderdelen, hoewel er met de door de commissie gewaardeerde verplichte aanwezigheid van studenten bij de onderwijsbijeenkomsten hieromtrent toch reeds een eerste stap is gezet in de ontplooiing van meer formatieve toetsen.

De studenten gaven de commissie te kennen tevreden te zijn met de kwaliteit van de examens. De commissie bevestigt dit op basis van het ingekeken toetsmateriaal. Ook vertelden de studenten dat de toetsing transparant verloopt. De gehanteerde examenvormen worden gecommuniceerd in de studiegids en het blokboek. Ook worden ze toegelicht door de docenten. Na de examens krijgen de studenten feedback.

De kwaliteitsbewaking van de toetsing gebeurt in hoofdzaak tijdens de maandelijkse vergaderingen van het opleidingsbestuur. De onderwijsbeoordelingen, examenstatistieken, verslagen van evaluatievergaderingen en de input van de docenten zijn van groot belang hierbij. Het is bovendien de intentie van de UHasselt om op korte termijn toetsmatrices uit te werken. De commissie acht dit zinvol in het kader van een versterking van de kwaliteitsbewaking van de toetsing.

Voor de beoordeling van de masterproeven werd een hoofdstuk opgenomen in 'het reglement betreffende masterscriptie'. Naast het geschreven werkstuk, wordt de masterstudent beoordeeld op de mondelinge verdediging. De beoordeling van de masterproef verloopt prima. Ook gaven de studenten aan dat de criteria voor de beoordeling transparant zijn.

Dit alles doet de commissie concluderen dat de toetsing valide, betrouwbaar en transparant verloopt.

De commissie heeft voorafgaand en tijdens het bezoek aan de opleiding enkele masterproeven doorgenomen. De commissie meent dat deze van voldoende kwaliteit zijn. De masterproeven zijn academisch gericht. De gegeven score ligt bovendien in lijn met de verwachtingen.

De opleiding is nog maar recent ingericht en op het moment van het visitatiebezoek waren nog maar twee lichten afgestudeerden van de master op de arbeidsmarkt gekomen. Dit maakte het voor de commissie moeilijk om de inzetbaarheid van de alumni te beoordelen, al zag ze wel enkele positieve tendensen. Zo gaven de alumni aan snel werk te vinden na het doorlopen van de opleiding, ondanks het feit dat de rechtenopleiding van de UHasselt minder gekend is bij het werkveld. Dit laatste is nog een punt waar de opleiding in heel Vlaanderen dient aan te werken. De opleiding rekent hiervoor op de alumni die als ambassadeur van de Hasseltse rechtenopleiding in Vlaanderen zullen optreden. Ook de oprichting van de alumnivereniging zal hiertoe bijdragen. Bovendien is de commissie tevreden over de doorstroom van de studenten naar manama's en LLM's aan andere universiteiten, gezien de UHasselt zelf geen manama aanbiedt. De samenwerking met de KU Leuven en met Maastricht University, ten slotte, biedt de studenten toekomstperspectieven in de onderzoeksweld.

Daarom acht de commissie de inzetbaarheid van de alumni in het werkveld of de doorstroom naar vervolgoopleidingen in orde.

Daarnaast gaf het werkveld aan tevreden te zijn met de kwaliteiten van de afgestudeerden. Het werkveld haalde in het gesprek met de commissie de grote mate van verantwoordelijkheidszin van de studenten aan als sterkste punt. Het werkveld vermoedt dat dit te danken is aan de mate waarin de verantwoordelijkheidszin wordt getraind in het PGO. De commissie wenst dit te onderschrijven.

Van de in totaal 56 studenten die in het startjaar 2011-2012 instromen in de master zijn er na één jaar twee studenten (3,6%) die hun diploma behaald hebben (uit het equivalentieprogramma). 33 studenten (58,9%) behalen hun diploma na twee jaar. 21 studenten (37,5%) hebben momenteel (na 2,5 jaar) hun diploma nog niet behaald. Een relatief aanzienlijke groep studenten heeft meer dan 2 academiejaar nodig om de masteropleiding te doorlopen. De opleidingsverantwoordelijken gaven aan dat een aantal studenten de master aanvatten terwijl ze nog opleidingsonderdelen van de bachelor moeten afleggen. Hierdoor lopen de studenten vertraging op in de master. De opleiding wil dit fenomeen in de toekomst graag terugdringen en voert daarom volgtijdelijkheidsregels in voor de bacheloropleiding en masteropleiding. De commissie is hiermee tevreden en meent dat de cijfers omtrent studierendement in orde zijn en liggen rond het Vlaams gemiddelde. De cijfers omtrent drop-out zijn weinig relevant gelet op de korte looptijd van het programma.

De commissie concludeert dat generieke kwaliteitswaarborg 3 - het gerealiseerd eindniveau voldoet aan de basiskwaliteit. De ontwikkeling van een valide, betrouwbare en transparante toetsing is gestart, maar verdient nog verdere aandacht. De inzetbaarheid van de afgestudeerden is nog vroeg om te beoordelen, maar hier ziet de commissie positieve tendensen. De rendementen zijn in orde.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de master in de rechten, conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

- Maak de uitwerking van de eindcompetenties inzichtelijker.
- Maak het bestaan van twee afstudeerrichtingen zichtbaar in de leerresultaten.
- Voer een benchmark van de leerresultaten uit.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

- Versterk de diepgang van het opleidingsonderdeel onderhandelen en bemiddelen door de inbreng van juridische aspecten.
- Onderzoek de samenwerking met Duitstalige universiteiten in het kader van het talenonderwijs.
- Versterk de uniciteit van de afstudeerrichting overheid en recht en de coherentie van de afstudeerrichting rechtsbedeling.
- Maak de onderwijsbijeenkomsten nog meer activerend.
- Neem initiatieven om de instroom te verhogen.
- Onderzoek de mogelijkheid om een honourstraject aan te bieden.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerd eindniveau

- Maak verder werk van een transparante, betrouwbare en valide wijze van toetsen.
- Investeer in meer tussentijdse opdrachten en feedback.
-